

**ПРО КУЛЬТУРНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ
ІЗ ЗАРУБІЖНИМИ КРАЇНАМИ
у листопаді 2023 року**

*(оглядова довідка за матеріалами
преси, інтернету та неопублікованими документами)*

**Загальні питання
В Україні**

У 2023-му році в світі вшановувалося 90-річчя Голодомору 1932–1933 років в Україні. У спеціальному засіданні Верховної Ради України 25 листопада взяли участь спікери парламентів країн Європейського Союзу, які визнали у 2022–2023 роках Голодомор геноцидом українського народу: голова Сенату Бельгії Стефані Доз, голова Сенату і голова Палати депутатів парламенту Чеської Республіки Мілош Вистрчл і Маркета Пекарова Адамова; спікер парламенту Фінляндії Юссі Галла-аго, спікер Сенату Республіки Ірландія Джері Баттімер, голова комітету закордонних справ Рійгікогу Естонської Республіки Марко Міхельсон та голова комітету закордонних справ Сейму Республіки Польща Павел Коваль. Також в Києві, на території Національного музею Голодомору-геноциду, відбулися урочисті заходи, в яких взяли участь Президент України Володимир Зеленський і перша леді Олена Зеленська, Президент Латвії Едгарс Рінкевичс і Президент Швейцарії Ален Берсе, Прем'єр-міністр Литви Інґріда Шимоніте, представники українського уряду, парламенту, члени понад 10 іноземних парламентських делегацій, представники іноземних посольств, українське духовенство.

У Музеї книги і друкарства України цього дня пройшов міжнародний круглий стіл «Геноцид, голодомор, депортації як системна складова російської політики в Україні: 1932/33 та 2022/23 роки в долі народів Північного Приазов'я». На ньому серед інших учасників були присутні провідники Світового конгресу українців. У Національному центрі «Український дім» 23–25 листопада було проведено міжнародний науковий форум «Україна в епоху Голодомору: влада, опір, ідентичність». Серед його організаторів – Науково-освітній консорціум вивчення Голодомору (НРЕС) при Канадському інституті українських студій Альбертського університету та ін. А Київський безпековий форум організував 21 листопада спеціальну подію «Розірвати замкнене коло смерті», в якій взяли участь, зокрема, посол США в Україні Бріджит Брінк, Ізраїлю – Міхаель Бродський, Великої Британії – Мартін Гарріс, Німеччини – Мартін Єгер.

Зі спеціальними відеозверненнями до учасників події звернувся професор Єльського університету Тімоті Снайдер.

Т.в.о. міністра культури та інформаційної політики України Ростислав Карандєєв провів 30 листопада зустріч із делегацією на чолі з міністром національної спадщини, мистецтв та місцевого самоврядування Республіки Мальта Оуеном Боннічі. Йшлося про збереження культурної спадщини України, реставрацію, підтримку українських культурних інститутів та сприяння міжнародній культурній дипломатії. Мальтійською стороною було представлено ініціативи для розширення культурного обміну між обома країнами, зокрема, створення української бібліотеки на Мальті.

Друга делегація іноземних культурних діячів відвідала Україну у рамках програми In Solidarity With Ukraine («Солідарні з Україною»), розробленої спільно Українським ПЕН та Українським інститутом за підтримки Prague Civil Society Centre. Мета In Solidarity With Ukraine – продемонструвати наслідки злочинів російської армії проти України та її культури, надати учасникам делегацій відчуття контексту та розуміння нинішньої ситуації в Україні в умовах війни. До складу делегації увійшли Емманюель Каррер, французький письменник, сценарист та кінорежисер; Олів'є Вебер, французький письменник, репортер, і військовий кореспондент; Олів'є Трук, французький письменник, журналіст, сценарист і режисер документальних фільмів; Деніс Пепіч, бельгійський викладач і письменник; Яніс Йоневс, латвійський волонтер і письменник. Вони зустрілися з представниками Міністерства закордонних справ України, Представництва Президента України в АР Крим та Кримської платформи. Ознайомилися з діяльністю Книжкового Арсеналу, Довженко-Центру, Національного художнього музею України, Музею Ханенків. Відвідали Український дім та Суспільне Мовлення. Делегація також побувала у Харкові, де, зокрема, взяла участь у публічній події «Республіка літератури. Французькі письменники у Харкові». Модерував подію президент Українського ПЕН Володимир Єрмоленко.

За кордоном

У низці столиць європейських країн та найбільших містах відбулися урочистості з нагоди 90-х роковин Голодомору в Україні. Зокрема у Нью-Йорку вшанували пам'ять загиблих мільйонів жертв трагедії та розгорнули 30-метровий жовто-синій стяг. Сотні людей пройшли Мангеттеном, несучи український прапор до головного католицького храму міста – собору Святого Патрика, де відбувся молебень за жертвами Голодомору. Серед присутніх були, зокрема, посол України у США Оксана Маркарова, постійний представник України в ООН Сергій Кислиця, президент Українського конгресового комітету Америки Андрій Футей. Комеморативні заходи із вшанування пам'яті жертв Голодомору за участі українських посольств і українських громад відбулися біля Тріумфальної арки в Парижі, у Лондоні, біля пам'ятника жертвам Голодомору 1932–1933 років в Україні, у середмісті шведської столиці Стокгольмі. У Таллінні на площі Свободи Конгрес українців Естонії в рамках кампанії Світового конгресу українців «Пам'ятаємо. Єднаємося. Перемагаємо» провів акцію «Запали свічку». Подібні заходи відбулися також в Українському саду в Ризі у

Латвії та біля Пам'ятника жертвам радянської окупації у м. Вільнюс у Литві. У Будапешті провели конференцію «Пам'ятаючи про Голодомор», організовану речницею української національної меншини в Державних Зборах Угорщини Ліліаною Грексою під патронатом віцепрем'єр-міністра Угорщини Жолта Шем'єна.

Поминальні богослужіння відвідали українці в Рас-Аль-Хеймі та у Дубаї в Об'єднаних Арабських Еміратах, а також у столиці Таїланду, Бангкоку.

25 листопада хор і симфонічний оркестр Харківського Національного академічного театру опери та балету ім. М. В. Лисенка, який перебував з гастролями за кордоном у рамках гуманітарного туру «Європейський шлях», дав концерт, присвячений Голодомору, у м. Габчіково (Словаччина). За диригентським пультом цього дня був французький диригент П'єр-Алексіс Тузо. Виставку «We Were Killed Because We Are Ukrainians», створену Музеєм Голодомору, було встановлено 28 листопада у Північно-східному університеті Іллінойсу у Чикаго (США). У заході взяв участь Генеральний консул України в Чикаго Сергій Коледов. Цього ж дня у галереї Nizio у Варшаві було розгорнуто виставку українського сучасного мистецтва «Голодомор. Геноцид 32/33». Представлені на ній роботи належать митцям з різних куточків України. Виставку відкрив Посол України в Польщі Василь Зварич.

2 листопада три штати США – Вашингтон, Мериленд та Аризона – долучилися до визнання Голодомору 1932–1933 років геноцидом українського народу. Нью-Йорк став 34-м штатом, який визнав Голодомор геноцидом, до цього таку прокламацію видали у штатах Вайомінг і Айова. А 24 листопада відповідний законопроект підтримали депутати атлантичної канадської провінції Острів Принца Едварда.

22 листопада під час 24-ї сесії Генасамблеї країн-учасниць у штаб-квартирі ЮНЕСКО в Парижі Україну вперше обрали до складу Комітету всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Свою кандидатуру на вибори до складу Комітету на період 2023–2027 років Україна висунула у липні 2022 року. Її обрання відкриває нові можливості для активної участі у реалізації Конвенції. Тепер Україна буде брати участь в ухваленні рішень щодо використання Фонду всесвітньої спадщини та включенні об'єктів до Списку всесвітньої спадщини та Списку всесвітньої спадщини під загрозою.

Перша леді Олена Зеленська відвідала Францію, де як почесна гостя виступила на 42-й сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО, яка відкрилася 7 листопада в Парижі. Під час свого візиту до Франції дружина Президента України також взяла участь у відкритті «Української книжкової полицки» в бібліотеці ЮНЕСКО. Захід відбувся за участі генеральної директорки ЮНЕСКО Одрі Азуле. Під час відкриття полицки французький стріт-арт художник Крістіан Гемі, також відомий як C215, намалював фреску, присвячену Україні. Роботу виконано в жовто-блакитних кольорах, вона зображує українську дівчину.

9 листопада у Парижі відбулося офіційне відкриття другого закордонного представництва Українського інституту (перше відкрилося в березні 2023 року в Берліні). У церемонії відкриття взяли участь перша леді України Олена Зеленська, перша заступниця міністра закордонних справ України Еміне Джапаро-

ва, генеральний директор Українського інституту Володимир Шейко, міністр культури Франції Ріма Абдул Малак, державний секретар Міністерства Європи та закордонних справ Франції Лоранс Бун, заступниця мера Парижа з питань культури Карін Ролан та інші. Подія відкриття відбулась у культурному центрі La Gaîté Lyrique та завершилася концертом співачки Джамали. Гостям представили французьку команду Інституту на чолі з Іваном Рябчієм. Основними завданнями представництва будуть розбудова культурних зв'язків між двома країнами (включно з нетворкінгом, професійними обмінами та іншим), підвищення потенціалу для розвитку українських студій у вищих навчальних закладах Франції, сприяння систематичній наявності українського культурного продукту на ключових мистецьких і аналітичних майданчиках Франції тощо.

У Брюсселі пройшло засідання Ради міністрів культури Європейського Союзу. З вітальним словом до організаторів та учасників засідання звернувся т.в.о. міністра культури та інформаційної політики України Ростислав Карандеєв. У рамках засідання Ради міністрів культури ЄС Італія оголосила про запуск ініціативи для відновлення культурної спадщини України, пошкодженої через російську агресію. Дві італійські культурні інституції – Міланська Трієнале та римський Національний музей мистецтва XXI століття МАХХІ – започаткували «Лабораторію перебудови України». Цей центр спрямовано на співпрацю між країнами-партнерами, фінансовими організаціями та креативними компаніями з метою допомогти відновити Україну через реалізацію інноваційних проєктів. Італія також закликала ЄС та Європейську комісію підтримати включення реконструкції української культурної спадщини до Ukraine Facility – програми, що має створити фундамент для швидкого відновлення та розвитку української економіки.

21 листопада Міністерство культури Чеської Республіки спільно з Міністерством культури та інформаційної політики України презентувало запуск проєкту «Мобільний центр оцифрування» як важливий внесок у підтримку та збереження української культури. Учасниками заходу стали міністр культури Чеської Республіки Мартін Бакса, представники комітету ІСОМ та чеських культурних інституцій. Заступник міністра культури та інформаційної політики України Анастасія Бондар долучилася до заходу онлайн. Створення мобільного центру оцифрування, розміщеного в мобільному транспортному контейнері, має на меті запропонувати переносне й ефективне рішення для оцифрування різноманітних бібліотечних документів і матеріалів на різних локаціях відповідно до актуальної потреби. Чеська Республіка за допомогою Національної бібліотеки передасть українським бібліотекам два мобільні бібліотечні пункти для збереження друкованої спадщини.

На засіданні Безпекового комітету Постійної ради ОБСЄ, присвяченому боротьбі з незаконною торгівлею культурними цінностями, що відбулося 21 листопада, спікером від України з цієї теми виступила заступниця міністра культури та інформаційної політики України Анастасія Бондар (долучилася онлайн). Тема засідання була спрямована на привернення уваги держав-учасниць ОБСЄ до проблем руйнування об'єктів культурної спадщини та розграбування культурних цінностей російськими загарбниками на тимчасово окупованих те-

риторіях України. А 23 листопада Анастасія Бондар взяла участь онлайн в українсько-німецькому заході на тему: «Культурний захист під час війни: солідарність з культурною ідентичністю України», який організували Федеральний інститут культури та історії німців у Східній Європі (BKGE), Центр допомоги мистецтву України (UAAC), Німецько-українське товариство з економіки та науки (DUG) спільно з Національною галереєю сучасного мистецтва Hamburger Bahnhof, Українським інститутом у Німеччині та за підтримки Міністерства закордонних справ Німеччини. Під час обговорень та панельних дискусій було розглянуто перспективи підтримки культурної сфери України в післявоєнний період.

15–17 листопада у Відні (Австрія) проходив третій воркшоп Policy Labs: Unleashing Creative Entrepreneurship to Rebuild Ukraine, організований фундацією ERSTE у співпраці з Міністерством культури та інформаційної політики України (МКІП). Тема заходу – використання культурних та креативних активів України для вирішення післявоєнних викликів та розбудови конкурентоспроможної, сучасної, цифрової та креативної економіки. Заступниця міністра культури та інформаційної політики Анастасія Бондар, яка представила МКІП на заході, у своєму виступі сконцентрувала увагу на тенденціях українського суспільства та трансформаціях, які відбулися за період повномасштабної війни. Крім того, українська сторона презентувала учасникам воркшопу проекти з діджиталізації української культури.

У листопаді проєкт «Культура vs війна» представив короткометражні документальні фільми та фотовиставку на відкритті 11-го «Всесвітнього форуму за демократію»/The World Forum for Democracy), що проходив у Страсбурзі (Франція). Форум під патронатом Президента Франції Еммануеля Макрона є всесвітньою платформою для обговорення та формування рішень глобальних проблем. Цього року, завдяки активності української сторони, одним з пріоритетів Форуму стали питання підтримки України та виклики, спричинені загарбницькою війною РФ проти українського народу. Постійний представник України при Раді Європи, Надзвичайний і Повноважний Посол Борис Тарасюк відкрив авторські фотовиставки героїв проєкту «Культура vs війна» Сергія Михальчука та Костянтина і Влади Ліберових. А пізніше, на церемонії відкриття «Всесвітнього форуму за демократію», відбулися покази короткометражних документальних фільмів проєкту «Культура vs війна» (режисер – Кадім Тарасов), героями яких є знані українські діячі культури, які стали її захисниками та вступили до лав ЗСУ. Також для гостей та учасників події відбулась презентація артбуку проєкту «Культура vs війна». Цей проєкт створюється Асоціацією «Сприяння розвитку кінематографа в Україні – дивись українське!» за підтримки European Union in Ukraine, БФ «МХП-Громаді» та компанії «Вавилон».

З нагоди Дня гідності та свободи, що святкується в Україні 21 листопада, з ініціативи Посольства України при Святому Престолі та американського режисера Євгенія Афінієвського у залі синодальних засідань у Ватикані відбувся показ фільму про війну в Україні – «Свобода у вогні: українська боротьба за свободу». Участь у перегляді фільму взяли Папа Франциск, співробітники дикастерій Римської Курії, дипломатичного корпусу та української громади Риму.

У Роттердамі (Нідерланди) з нагоди Дня гідності та свободи відкрито артоб'єкт Unbroken Ukraine («Незламна Україна») – зображення української балерини, надруковане на понад дев'яти тисячах гільз. Проект Unbroken Ukraine – результат співпраці фотографа Феліпе Якоме та Світлани Оніпко, української фотографині та балерини. Ця виставка в Роттердамі – п'ята публічна інсталяція робіт даного проекту в Європі. У церемонії відкриття виставки взяли участь українські музичні колективи – Національна заслужена академічна капела України «Думка» та Академічний симфонічний оркестр «INSO-Львів» Львівської національної філармонії.

Креативні індустрії В Україні

2 листопада у Києві стартував П'ятий міжнародний ярмарок грантів у сфері культури, ініційований Creative Europe Desk Ukraine. Наскрізною тематикою цього річного заходу стала тема монетизації культури. Один з блоків ярмарку – «Європейські та міжнародні програми грантової підтримки у сфері культури. Презентація найбільших європейських та міжнародних грантових програм та ініціатив». Спікерами заходу виступили, зокрема, представники різних організацій та ініціатив, таких як Національне бюро програми ЄС «Креативна Європа» в Україні, House of Europe («Дім Європи»), EU4Culture, Національний Еразмус+ офіс в Україні, програма USAID «Конкурентоспроможна економіка України» та ін. Партнери заходу: Український культурний фонд та проект Restoring Ukraine together, що реалізується мережею захисту національних інтересів «АНТС» за фінансової підтримки Європейського Союзу.

Інформаційна безпека В Україні

Науково-популярне медіа «Куншт» та Goethe-Institut в Україні вдруге реалізували акселератор проектів з протидії дезінформації та російським пропагандистським нарративам – Mediengeist. Фінальний етап акселератора Mediengeist 2.0 відбувся 30 листопада у Києві, у MacPaw Space. 10 фіналістів презентували свої проекти та змагалися за головний приз – 17 500 євро сумарно на масштабування своїх проектів на національній та міжнародній арені. Переможцями пітчінгу стали три проекти: відеоадаптації новин «Briefly», моніторингова платформа «Disinformation Detection Tool» та медіаініціатива «КультРеальність». Приз глядацьких симпатій отримав медіапроект «Post-Past».

За кордоном

21 листопада в польському місті Краків пройшло третє засідання Національного кластера з інформаційної стійкості. Тема заходу: «Глобальна інформаційна стійкість: внесок України в міжнародну безпеку». У заході взяли участь представники державних органів влади, експерти в сфері інформаційної безпеки та медіа, зокрема заступник міністра культури та інформаційної політики з питань європейської інтеграції Тарас Шевченко та директорка Департаменту інформаційної політики та інформаційної безпеки МКІП Ганна Красноступ.

Національний кластер, започаткований Апаратом РНБО України, проводиться за підтримки Держдепартаменту США, Офісу зі спільного зменшення загрози, CRDF Global та за сприяння Міністерства закордонних справ України та Міністерства культури та інформаційної політики України.

Вшанування пам'яті

За кордоном

У листопаді, коли PEN International відзначає День порожніх стільців, в різних країнах світу відбулася низка подій, присвячених пам'яті української письменниці Вікторії Амеліної, яка загинула під час обстрілу Краматорська Донецької області російськими військами влітку цього року. Заходи провели у Лондоні, Дубліні, Венеції, Парижі, Барселоні, Стокгольмі, Нью-Йорку, Бургосі та Віторії. Говорили про Вікторію Амеліну та її твори. Окрім того, 10 листопада, в італійському місті Брешія відбулася церемонія відкриття шостого фестивалю «Брешія за мир». Головну премію фестивалю заради миру від міста Брешія присудили посмертно Вікторії Амеліній.

Український культурний фестиваль, присвячений пам'яті української письменниці Вікторії Амеліної, проходив з 7 по 19 листопада в Нью-Йорку. Його заснували благодійна організація Razom, нью-йоркська мистецька група Yara Arts, Український інститут Америки, Наукове товариство імені Шевченка та поетичний клуб Bowery. В рамках Фестивалю української культури на Мангеттені було показано фільми «Довбуш» Олеся Саніна та «Памфір» Дмитра Сухолиткого-Собчука (кінотеатр Cooper Union). Українській поезії були присвячені чотири події фестивалю. Свої твори читали Олександр Авербух, Борис та Людмила Херсонські, Ія Ківа. Пролунала поезія «розстріляного відродження», Вікторії Амеліної, Сергія Жадана. Нью-Йоркська бібліотека провела зустріч з українськими письменниками. Андрій Курков, Оксана Луцишина та Олена Стяжкіна представили свої романи, які вийшли в Америці англійською в цьому році. У рамках фестивалю також лунала музика С. Борткевича – музиканти Анна Шелест, Павло Гінтов та Олександр Чаплинський виконали твори композитора, який народився в Харкові. Під час подій організатори збирали кошти на проекти громадської організації «Нью-Йоркський літературний фестиваль», заснованої Вікторією Амеліною.

Закордонне українство

В Україні

Команда Віртуального музею української діаспори 15 листопада представила свій проєкт світовій діаспорній спільноті на віртуальній зустрічі «Глобальні проєкти для українців за кордоном», організованій фундацією Global Ukraine. Проєкт реалізовано благодійною організацією «Міжнародний благодійний фонд світових українців “Діаспора”» за підтримки Українського культурного фонду.

За кордоном

Світова мережа нащадків Голодомору презентувала цикл інформаційних відео, спогадів, про пережитий геноцид українців у 1932–1933 рр. Проєкт «Ми пам'ятаємо», створили спільно з учнями українознавчих навчальних закладів по всьому світу. Їх запросили до участі та запису інтерв'ю з нащадками Голодомору. Ініціативу втілили спільно зі Світовою координаційною виховно-освітньою радою Світового конгресу українців.

Вперше у Нью-Йорку 5 листопада було представлено етнографічний проєкт «Батьківська Хата. Homestead», присвячений збереженню і популяризації української культури у США та в усьому світі. Головними цілями виставки було показати контраст між життям українців до Голодомору та жахливими подіями 1932–1933 років, а також встановити паралель з подіями в сучасній Україні – війною проти російських окупантів. Виставку було організовано у співпраці із Союзом Українок Америки (Ukrainian National Women's League of America), 64-м Відділом США (UNWLA) та Греко-Католицькою Церквою св. Юра в Нью-Йорку. Перед відвідувачами також виступили українські хористи та музиканти: хор «Молода думка», вокальна студія «Писанка», Леся Верба (бандура), Дарина Козій (флейта), Максим Хоминець (фортепіано) та ін.

4 і 5 листопада у бельгійському місті Арлон було організовано благодійний вечір за участі українських музичних і танцювальних колективів у рамках проєкту Solidarity for Ukraine. Його було створено українкою Наталією Капаназе та її чоловіком бельгійцем Руді Кіршенбільдером.

Посол України в США Оксана Маркарова під час візиту до Клівленда відвідала концерт музикантів, які тимчасово вимушено перебувають в США в українських громадах Клівленда, штатах Огайо та Північна Кароліна. Концерт відбувся 17 листопада у Case Western Reserve University's Maltz Performing Arts Center та завершив 10-денний проєкт American Music Abroad (AMA) Academy Cleveland з міжнародного культурного обміну та збереження і взаємного збагачення культурної спадщини.

Перший український фестиваль округу Ланарк відбувся у канадському містечку Карлтон-Плейс. Серед почесних гостей фестивалю були посол України в Канаді Юлія Ковалів, мер Карлтон-Плейса Тобі Рандел та мер міста Сміт-Фолс Шон Паркоу та інші. Під час заходу можна було послухати пісні у виконанні оттавського дитячого українського хору, скуштувати борщ і вареники, придбати українські сувеніри, літературу, вишиванки. Усі благодійні кошти, зібрані під час фестивалю, будуть спрямовані на допомогу українцям, які постраждали унаслідок війни.

Посольство України долучилося до 17-го Міжнародного благодійного базару в Дубліні (International Charity Bazaar Dublin). Українські майстри представили на ярмарку петриківський розпис, ляльки-мотанки, твори образотворчого мистецтва, дерев'яні та глиняні вироби, вишивку, патріотичну атрибутику та багато іншого.

Асоціація українців в Андоррі організувала у храмі Мерічель, що у громаді Канільйо, благодійний концерт класичної музики «За любов і мир у наших

серцях» на підтримку України. З музичними номерами виступили віолончеліст Арнау Галлардо, оперна співачка Надія Люмо та гітарист Рафаель Серралле.

18 листопада у Будапешті, у «Домі діалогу» у VIII районі угорської столиці, на музично-літературному вечорі презентовано видання «Народні пісні з голосу Лесі Українки» за участі троюрідної племінниці української поетеси та правнуки Михайла Драгоманова Аріадни Бартаї. Програму вечора вела голова Товариства української культури в Угорщині та голова Світової федерації українських жіночих організацій (СФУЖО) Ярослава Хортяні, яка є видавцем цієї книжки, що вийшла друком у світ за сприяння столичного самоврядування українців і самоврядування Йозефвароша (VIII район Будапешта). Авторка ідеї та укладачка видання – Тетяна Ціхоцька, уродженка Волині, нині мешкає у Німеччині.

З нагоди 10-ї річниці Революції Гідності у Філадельфії пройшов тринадцятий конкурс декламації «Ангели Майдану», який організував Центр студій спадщини патріарха Йосифа Сліпого, що діє при Релігійному товаристві українців-католиків «Свята Софія» (США).

В Естонії 17 листопада розпочало роботу радіо «DRUZI»: перша українськомовна радіостанція транслюватиме новини української громади та музику двох країн.

Мистецькі заходи

За кордоном

6 листопада у французькій столиці, за підтримки мерії Парижа, було урочисто відкрито виставку: «Київ – незламне серце Європи», що проходила в саду, який має ім'я «Київський сквер». В експозиції було представлено світлини Дениса Копилова, Олексія Самсонова, Миколи Тимченка, Миколи Синельникова, Бориса Корпусенка, Павла Петрова, Андрія Скакодуба та пресслужби ДСНС. Ця виставка «подорожує» містами Європи і світу з вересня 2022-го року. І вже побувала в Гіссені, Мюнхені, Дюссельдорфі, Берліні, Фюрстенфельдбруку, Лейпцигу (Німеччина); Единбурзі (Велика Британія); Вроцлаві (Польща); Мехіко (Мексика); Празі, Брно (Чехія); Вашингтоні (США); Люблянці (Словенія); Торонто (Канада); Братиславі (Словаччина). У Парижі експозиція працювала до 30 листопада.

Музика

В Україні

9 листопада у Києві з успіхом було представлено спільний міжнародний музичний проєкт колективу Національної філармонії України та дирекції фестивалю KharkivMusicFest за участі молодого диригента Рока Фергаса (Іспанія-Німеччина). В межах Kharkiv Music Fest у Києві прозвучала концептуальна програма «Медитації в часі». Основою програми стали твори українських композиторів Валентина Бібіка та Дмитра Малого у виконанні Національного ансамблю солістів «Київська камерата» під орудою Рока Фаргаса.

За підтримки Польського Інституту в Києві 11 листопада у Національній філармонії України відбувся концерт барокової музики «У стані афекту: від

жаги до жаху». Виступав «Trio Subertu» – міжнародний ансамбль з німецького Кельна, що спеціалізується на виконанні музики від раннього бароко до класицизму. Двоє учасників тріо – Катерина Суглобіна (скрипка) й Варвара Турта (клавесин) – з України, ще один – Дмитро Березін (віолончель) – з Литви.

Польсько-українська фундація імені Ігнація Яна Падеревського (Польща, Варшава) та Львівська національна філармонія імені Мирослава Скорика традиційно виступили організаторами щорічного фестивалю «Відкриваємо Падеревського», присвяченого пам'яті польського піаніста і композитора Ігнація Яна Падеревського. У рамках фестивалю 25 листопада відбувся концерт пам'яті жертв геноциду українського народу – Голодомору та всіх полеглих за українську Незалежність. У концерті взяли участь, зокрема, польський акордеоніст Клаудіуш Баран, українська та канадська піаністка Маріанна Гумецька та ін.

Органістка з Литви Юрате Ландсбергіте разом із сином-флейтистом Вітаутасом Ошкінісом дали сольний концерт на підтримку України, що відбувся 25 листопада у Львівській органічній залі. Чільне місце в програмі займали органічні п'єси, написані в пам'ять про жертв радянського тоталітаризму. Україні було присвячено твір Томаша Юзелюнаса «Жовто-синя прелюдія», написаний на другий день після повномасштабного вторгнення російських військ в Україну. Також органістка та флейтист виконали імпровізації на теми українських пісень «Пливе кача», «Місяць на небі», «Ой, у лузі червона калина».

Дует піаністів з Литви Соната Девейкіне-Зубовене і Рокас Зубовас виступив 15 листопада у Львівській національній філармонії імені Мирослава Скорика. Концертна програма «Лунки моря кольорів» поєднала симфонічні твори початку ХХ століття, адаптовані для одного фортепіано в чотири руки.

За кордоном

Національна заслужена академічна капела України «Думка» у межах переріздвяного турне Францією 28 листопада дала концерт у паризькій церкві Мадлен (Святої Магдалини). Виступ у Парижі було організовано за сприяння департаменту культури Паризького регіону та Посольства України у Франції. Захід «Найкрасивіші мелодії з України в серці Європи» зібрав понад 1000 глядачів. З цією програмою «Думка» виступила 30 листопада у головному соборі Страсбурга.

Національний симфонічний оркестр України вперше за 22 роки виступив у Великій Британії. З 17 жовтня до 5 листопада музиканти презентували кілька програм в Англії, Шотландії та Уельсі. Тур оркестру складався з 17 виступів і завершився 15 листопада в Королівському театрі в Норвічі.

7 – 15 листопада у Німеччині тривали гастролі Академічного симфонічного оркестру та солістів Львівської національної філармонії імені М. Скорика. За підтримки Львівської обласної військової адміністрації та у партнерстві з концертною агенцією Open Music Project проходило масштабне концертне турне під назвою «Звуки України – у вільний світ», а благодійні концерти було спрямовано на підтримку артистів, які залишаються в країні впродовж російської воєнної агресії. Учасниками були Академічний симфонічний оркестр Львівської національної філармонії і її провідні солісти – піаністка Віоліна Петриче-

нко, меццо-сопрано Лілія Нікітчук. Частиною гастрольного туру стали також виступи львівського камерного хору GLORIA та солістів – знаних львівських оперних виконавців: Анни Шумаріної, Романа Трохимюка, Юрія Горигораша.

Хореографічне мистецтво

За кордоном

Національний заслужений академічний ансамбль танцю України імені Павла Вірського дав свої концерти 15 та 16 листопада в рамках 15-го Йихвіського балетного фестивалю в Естонії.

Театр

В Україні

25 і 26 листопада в Києві, в Театрі на лівому березі, відбулася українська прем'єра вистави «З цією виставою щось не так» – це проєкт від українсько-латисько-британської мистецької команди: київського Театру на лівому березі, ризького Театру Дайлес і лондонського Mischief. П'єса «The Play That Goes Wrong», була написана Генрі Льюїсом, Джонатаном Сейером та Генрі Шилдсом із Mischief, вперше була представлена в Лондоні в 2012-му. Минулого року команда Театру на лівому березі мала прем'єру «З цією виставою щось не так» в Ризі.

За кордоном

Колектив Харківського національного академічного театру опери та балету ім. М. В. Лисенка впродовж трьох днів (15–17 листопада) брав участь у XV Йихвіському балетному фестивалі в Естонії, де представив дві балетні постановки – «Жізель» А. Адана і «Білосніжка та сім гномів» Б. Павловського, а також насичену програму гала-концерту. Постановку «Жізель» колектив також здійснив на сцені одного з литовських театрів у Каунасі. Виступи харківського театру відбулися в рамках проєкту «Схід Опера: долаючи відстань», який покликаний привернути увагу європейців та всього світу до подій, які відбуваються зараз в нашій державі.

4 та 5 листопада колектив Рівненського обласного академічного музично-драматичного театру взяв участь у XIV Загальнопольських днях українського театру. Захід відбувся у м. Ольштин Варміно-Мазурського воєводства (Республіка Польща). На різних сценах Театру ім. Стефана Ярача показали поетичну виставу «Вірую» за творами українських класиків та сучасників та прем'єру театру за п'єсою сучасної драматургині Людмили Тимошенко «П'ять пісень Полісся». Юним глядачам презентували казку «Чарівні пиріжки Червоної Шапочки».

Кіно

В Україні

Дванадцятий Київський фестиваль короткометражного кіно (KISFF) проходив з 16 по 22 листопада за фінансової підтримки урядів Канади, Фінляндії, Швеції, Швейцарії, Великої Британії та США. Основні локації заходу – кінотеатри «Жовтень», Kino42 та «Український дім». Більшість програм фестивалю

також були доступні для перегляду в онлайн-кінотеатрі «Титр» на території України, Польщі, Чехії, Німеччини, Латвії, Литви, Естонії. В рамках фестивалю можна було переглянути 28 тематичних програм і 50 кінопоказів, присвячених українській ідентичності, історичній пам'яті та досвіду, проблемам рівності й майбутньому технологій на основі штучного інтелекту. В українському конкурсі, зокрема, відбувся показ короткометражної роботи української режисерки Анастасії Солоневич та польського режисера Даміана Коцура «Як це було» про усвідомлення досвіду війни українськими біженцями. Міжнародна конкурсна програма включала 13 фільмів та була розділена на три програми. Переможці міжнародного конкурсу: «Сусід Абді», режисер – Дауе Дейкстра (Гран-прі, Премія журі Спілки кінокритиків України та приз глядацьких симпатій), «Мальовничий краєвид», режисер – Мая Бльоф'єлд (спеціальна відзнака журі I та Премія журі Спілки кінокритиків України), «Червоні вуха», режисер – Пол Дрей (спеціальна відзнака журі II). Обирало переможців міжнародного конкурсу журі, до якого увійшло троє представників кіноіндустрії: Даміан Коцур (Польща), Анастасія Бабенко (Україна) та Юрій Самусенко (Україна). В українському конкурсі Гран-прі отримала стрічка «Прокидатися у тиші», режисер – Міла Жлуктенко, Даніель Асаді Фаезі (Україна, Німеччина). Національний конкурс оцінювали Ева Смик (Велика Британія), Альберто Гонзалес Морталес (Швейцарія) та Вероніка Якаб (Угорщина). Частина програми фестивалю – ретроспектива короткого метру американського кінематографіста Девіда Лінча. Також було представлено підбірку фільмів-переможців Teddy Award Берлінського кінофестивалю. Окрім показів, глядачів чекав блок освітніх подій з дискусіями й воркшопів за участі українських і європейських експертів про роботу кіноіндустрії та пошук можливостей, про кіно та AI-технології.

9 листопада в кінотеатрах Києва, Львова та Чернівців стартували покази 29-го фестивалю «Нове німецького кіно». Глядачам представили фільм Тімма Крьогера «Теорія всього», прем'єра якого відбулася в офіційному конкурсі Венеційського кінофестивалю; романтичну комедію «Полум'яне небо» Крістіана Петцольда, яка здобула Гран-прі журі, «Срібного ведмедя» на цьогорічному Берлінале; драму Ількера Чатака «Учительська», яку цьогоріч Німеччина висунула на здобуття премії «Оскар» у категорії «Найкращий міжнародний фільм» та драму «Ідеальні дні» визнаного режисера Віма Вендерса. Фестиваль проводився Goethe-Institut в Україні спільно з компанією «Артхаус Трафік» за підтримки генерального партнера German Film.

За кордоном

Документальна стрічка українського режисера Ольги Черних «Фото на пам'ять», знята у копродукції України, Франції та Німеччини, стала фільмом-відкриттям Міжнародного фестивалю документального кіно в Амстердамі (IDFA). На фестивалі водночас відбулася її світова прем'єра. Стрічку також було представлено у конкурсній програмі Envision. IDFA – це один із найбільших і провідних фестивалів документального кіно у світі. Цьогоріч він проходив з 8 по 19 листопада. Приз глядацьких симпатій на фестивалі здобула українська документальна стрічка «20 днів у Маріуполі» Мстислава Чернова. Премію було

вручено 18 листопада в Королівському театрі Тушинського на урочистій церемонії. 13 листопада у рамках фестивалю відбулася світова прем'єра фільму «Дівчинка далеко від дому» данського режисера та сценариста Сімона Леренга Вільмонта та української режисерки Аліси Коваленко. На цьогорічному IDFA було показано ще один її фільм – «Ми не згаснемо» (Україна, Франція, Польща, США). Також у програмі фестивалю також було представлено українські кінострічки, зняті в копродукції з іншими країнами: «Звідки куди» польського режисера Мачека Хамели (Україна, Польща, Франція) та «Батьківщина» режисерів Ганни Бадзяки й Олександра Михалковича (Україна, Швеція і Норвегія).

Повнометражний ігровий дебют української режисерки Анни Бурячкової «Назавжди-назавжди» (Україна, Нідерланди) отримав головний приз 33-го міжнародного кінофестивалю у Котбусі у Німеччині (Film Festival Cottbus), який тривав 7–12 листопада. Журі фестивалю вирішило віддати головний приз стрічці Бурячкової «за захопливу історію дорослішання, яка достовірно, зворушливо та в добре побудованій манері зображує потрясіння у Східному блоці у 90-х». Також на фестивалі відбулися світові прем'єри двох українських кінострічок: у секції «ЕсоEast» – «Бартка» українського режисера Володимира Бакума, а у секції «Вибір критиків» – «Уроки толерантності» режисера Аркадія Непиталюка.

Українська короткометражна стрічка «ГКЧП» Аркадія Непиталюка стала кращим ігровим фільмом на 39-му Міжнародному фестивалі короткометражних фільмів у Берліні (проходив з 14 до 19 листопада). Короткометражний ігровий фільм «ГКЧП» (міжнародна назва «Golden leggings») виробництва Family Production створено за підтримки Держкіно.

Український документальний фільм «Поранена земля» (Wounded Land) здобув головний приз журі Most Wine International Film Festival в іспанському містечку Вілафранка в Каталонії. Головну статуетку отримав український журналіст Роман Заяць, який є автором сценарію, режисером фільму та засновником медіапроєкту «Серцевина». Вручення відбулося 12 листопада. Документальний фільм «Поранена земля» – копродукція трьох країн: США, України та Польщі. Головним оператором картини виступив Андрій Семенюк, українець, який останні 7 років працює в Голлівуді. Продюсери – Скотт Маршутс та Роман Заяць.

У межах 27-го Таллінського кінофестивалю «Темні ночі», що відбувся з 3 до 19 листопада, було представлено 12 нових українських повнометражних та короткометражних фільмів. Серед них – світові прем'єри: «Киснева станція» Івана Тимченка в офіційному конкурсі (знята в копродукції України, Чехії, Швеції та Словаччини), та «Уроки толерантності» Аркадія Непиталюка у конкурсі «Вибір критиків». У документальній секції було показано стрічку «20 днів у Маріуполі» Мстислава Чернова. А в інших програмах – «Ми не згаснемо» А. Коваленко, «Східний фронт» Віталія Манського та Євгена Титаренка (Латвія, Україна, Чехія, США), «Маріуполь. 100 ночей» Софії Мельник (Україна, Німеччина) та ін.

З жовтня по грудень триває мандрівний XX Міжнародний фестиваль документального кіно про права людини Docudays UA. Крім деяких областей України, фестиваль також вже пройшов у Ірландії, Норвегії та Німеччині для укра-

їнських спільнот. XX Мандрівний Docudays UA реалізується за підтримки посольств Швеції, Швейцарії і США в Україні.

Український анімаційний фільм «Мавка. Лісова пісня», створений за підтримки Державного агентства України з питань кіно, Агентства США з міжнародного розвитку (USAID), вийшов у широкий прокат у кінотеатрах Туреччини та Республіки Чилі.

В іспанському місті Лас-Пальмас-де-Гран-Канарія на бізнес-форумі CARTOON Business 2023 продюсерка анімаційного фільму «Мавка» Ірина Костюк та CEO ліцензійної агенції Nerd agency (FILM.UA Group) Тетяна Рубан, на спеціальне запрошення організаторів, презентували мультимовний трейлер, герої в якому говорять мовами країн, де анімаційний фільм виходив у прокат.

Премія Cinema Eye Awards за досягнення в неігрових і документальних фільмах і серіалах оголосила цьогорічних номінантів. До числа лідерів за кількістю номінацій потрапив фільм «20 днів у Маріуполі», який Україна висунула на премію «Оскар». Зокрема, стрічка «20 днів у Маріуполі» претендує на нагороди в таких категоріях: «Найкращий документальний фільм», «Найкращий монтаж», «Найкращий продакшн», «Найкращий дебют» та «Приз глядацьких симпатій». 17-та церемонія нагородження Cinema Eye Awards пройде 12 січня 2024 року в Нью-Йоркській медичній академії в Східному Гарлемі. Ця премія була першою й залишається єдиною міжнародною нагородою в галузі документалістики, яка відзначає всю творчу команду: тут щорічно вручають нагороди за режисуру, продюсування, операторське мистецтво, монтаж, роботу композитора, звукове оформлення, візуальний дизайн тощо.

Два українські фільми (у тому числі створені у копродукції) номіновано на премію Європейської кіноакадемії – European Film Awards 2023: іронічний детектив «Ля Палісіада» режисера Філіпа Сотниченка – у категорії «Відкриття року – приз FIPRESCI»; документальну стрічку «Батьківщина» режисерів Ганни Бадзяки і Александра Михалковича (шведсько-українсько-норвезька копродукція) – в номінації «Найкращий європейський документальний фільм». Переможців оголосять 9 грудня на 36-й церемонії вручення Європейської кінопремії в Берліні.

У Нідерландах до 15 листопада було продовжено покази української історичної стрічки «Довбуш». Подивитися фільм, зокрема, можна було в Амстердамі, Роттердамі, Гаазі, Утрехті, Амерсфорті, Бреді, Ейндговені, Гронінгені та Харлемі. В Амстердамі у Pathé Arena 31 жовтня відбулася його офіційна прем'єра.

У столиці Угорщини 3 листопада відбувся показ воєнної драми режисера Ахтема Сеїтаблаєва «Мирний-21». Після показу фільму відбулася розмова зі сценаристом фільму Анатолієм Коцюрбою та Тимчасово повіреним у справах України в Угорщині Іштваном Балогом.

1 листопада на стрімінговому сервісі Netflix в Україні й низці європейських держав вийшов серіал «Перші дні», що розповідає про життя киян на початку повномасштабного вторгнення РФ. У міжнародному прокаті він називатиметься «Those Who Stayed» («Ті, хто залишились»). Над проектом працювали шість українських режисерів, а також копродюсери: телеканали Швеції (SVT),

Норвегії (NRK) та Фінляндії (YLE). Проєкт ТСА Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) надав серіалу «Перші дні» часткове фінансування та консультаційну підтримку.

Дні кіно

Уперше в Азербайджані у містах Баку та Сумгаїт 2–5 листопада пройшли Дні українського кіно. До уваги глядачів буде представлено три кінострічки: «Захар Беркут», «Фокстер і Макс» та «Пригоди S Миколая».

Візуальні мистецтва В Україні

За підтримки Посольства Королівства Нідерландів в Україні 8 листопада у Національному музеї Тараса Шевченка відбулося відкриття виставки World Press Photo Exhibition 2023: Kyiv, Ukraine. На ній було представлено найкращі фото 2022 року, які стали лауреатами щорічного конкурсу фотожурналістики та документальної фотографії World Press Photo. Експозиція включила роботи усіх 24 регіональних переможців з 23 країн світу, які відобразили головні новини 2022 року. Серед них – український фотограф Євген Малолетка з фотографією «Авіаобстріл пологового будинку в Маріуполі». Він став переможцем конкурсу у номінації «Фото року».

Роботи понад 30 митців з України, Іспанії, Німеччини, Франції, Чехії, Італії та Польщі було представлено на виставці «UBIENNALE: ПРОБУДЖЕННЯ», яка проходила з 23 листопада до 3 грудня у Музеї історії Києва. Проєкт було присвячено пробудженню свідомості під час війни. Він став продовженням торішнього проєкту Ubiennale, який з проходив у грудні минулого року у столиці. Представлені роботи це – інсталяції, відеоарти й AR-експонати цифрового й медіамистецтва. Програма подій супроводжувалась аудіовізуальними перформансами та професійною панеллю обговорень за участі митців і кураторів з країн-учасниць. Фінансування проєкту було здійснено зі Стабілізаційного фонду культури та освіти Федеральним міністерством закордонних справ Німеччини та Goethe-Institut.

Виставку робіт переможців міжнародного конкурсу АРТплакатів «Терени свободи» було розгорнуто в Національному музеї українського декоративного мистецтва. Фіналістами стали 59 учасників, які надіслали роботи з України, а також з Франції, Чехії, Нідерландів, Німеччини, Кіпру, Норвегії. «Терени свободи» – це вже шостий проєкт, здійснений спільно з просвітницькою платформою UA.Heritage.

У «Пороховій Вежі» у Львові з 9 до 19 листопада можна було відвідати виставку «Немає зайвих» учасниць літньої резиденції для молоді у межах проєкту «Her Gaze», що здійснюється Goethe-Institut в Україні спільно з «Феміністичною майстернею» у рамках програми Східного партнерства Федерального міністерства закордонних справ Німеччини. Проєкт «Her Gaze» присвячено темі солідаризації з українською жіночою та квір-спільнотою і способам оприявлення історій людей, які пережили травматичний досвід війни росії проти України. Кураторка виставки та резиденції – Валерія Зубатенко.

10–12 листопада три київських пам'ятники стали місцем для мистецького перформансу «Примарна поезія» від іспанського художника Пабло Вальбуєни. Закриті захисними спорудами Володимир Великий, Григорій Сковорода та Богдан Хмельницький підсвітили спеціальними приладами з пульсуючим ефектом й озвучували голосами одинадцяти українських поетів. «Примарна поезія» – проєкт у двох частинах. Першу концепцію Пабло Вальбуєна презентував у межах виставки, що працювала в тимчасовому культурному просторі «Модуль тимчасовості» (МОТ), який раніше змогли побачити мешканці та гості Києва, Дніпра, Луцька та Львова. Організатор проєкту – команда Don't Take Fake.

За кордоном

10–15 листопада у Берліні, в галереї Zimmer 48, експонувалася виставка українських митців «Крихка межа» в рамках проєкту «Тимчасово Переміщене Мистецтво», що проводить соціально-артистичне дослідження того, яке відображення у творчості українських митців знайшла повномасштабна війна. На виставці було представлено роботи як відомих, так і молодих українських художників різних напрямків (відео, фотографія, анімація, колажі). Дехто з авторів залишається в Україні, дехто був вимушений виїхати до країн Європи. Проєкт підтримується в рамках Projektfonds Ukraine від Goethe-Institut, що фінансується Федеральним міністерством закордонних справ Німеччини з метою зміцнення стійкості культурних та освітніх партнерів в Україні. Проєкт здійснюється у партнерстві з ГО «Інституція нестабільних думок». Учасниці виставки – Ольга Кашимбекова, Оксана Чепелик, Марина Громенко, Марина Шкарупа, Ксенія Гнилицька, Дмитро Дюльфан, Дар'я Терехова, Світлана Яценко та ін.

У бельгійському меморіальному музеї Голокосту Kazerne Dossin (м. Мелехен) відбулася виставка української художниці Анни Звягінцевої Ground Shadows (тривала з 9 вересня до 24 жовтня). Це спільний проєкт фонду ІЗОЛЯЦІЯ та платформи культури пам'яті Минуле / Майбутнє / Мистецтво за підтримки канцелярії та зовнішньополітичного відомства Фландрії. Експозицію планували ще 2021-го про Голокост в Україні. Проте 2023 року вона перетворилася на мистецький проєкт, присвячений трагічним подіям Другої світової війни і поточній російсько-українській війні. Виставка Ground shadows складалася зі скульптур і з малюнків, а ще на ній демонстрували нариси й ескізи з робочих блокнотів художниці.

7 листопада у столиці Туреччини за організаційної підтримки Благодійного фонду Козицького та Посольства України розпочала свою роботу виставка українського сучасного мистецтва «Горизонти». На ній було представлено 67 творів живопису 37 художників з різних міст України. Більшість їх створено під час війни. Виставка мала благодійний характер: зібрані кошти від продажу картин буде спрямовано на забезпечення потреб школярів на прифронтових територіях.

Ілюстраторки та художниці з України, Німеччини і Польщі, які вже кілька місяців є учасницями проєкту «Her Gaze» від Goethe-Institut в Україні та ГО «Феміністична майстерня», після онлайн-співпраці мали можливість особисто зустрітися в Берліні під час нетворкінгу та виставки. Учасниці проєкту, серед

яких Анна Іваненко (Україна), Євгенія Полосіна (Україна), Магдалена Кашуба (Німеччина), Марія Кінович (Україна), Аманда Пріебе (Німеччина/Канада), Олена Курзель (Україна), Марлене Краус (Німеччина), Ольга Лісовська (Україна), Джоанна Скупінська (Польща) та інші, а також куратори програми (Олівер Догерті, Валерія Карпань та Марина Марініченко) працювали із темами політичного та етичного аспектів візуалізації особистих і колективних історій. Результати роботи було представлено на виставці «Коли бурі виявляють тишу», яка проходила 14–19 листопада у Kunstquartier Bethanien. Виставку було реалізовано у співпраці з Vitsche Berlin.

Пейзажну картину народного художника України І. Марчука «Тут спокій поселився» 1982 року було продано на аукціоні творів сучасного мистецтва Sotheby's у Лондоні 9 листопада за \$81,4 тис. Вартість пейзажу перевищила встановлений естимейт (40–60 тисяч євро) майже на 30 %.

У Нью-Йорку, в артрайоні Сохо, відкрито українську галерею сучасного мистецтва «The First Ukrainian Gallery». На першій виставці Diamond Jam було представлено роботи українських митців, які показували на Венеціанській бієнале та у Музеї дизайну Барселони. Всі кошти від продажу картин планують переказати на відбудову дитячої лікарні у Львові. Кураторка галереї – Марія Мануйленко.

Команда київської галереї «Voloshyn Gallery» відкрила галерею в Маямі (США). Перша виставка «Без сірих зон» досліджувала питання закінчення війн і невизначеності, які їх супроводжують, а також ідеї міжнародно визнаних кордонів країн. Виставка тривала до 25 листопада. На ній було представлено роботи Л. Хоменко, О. Сая, Д. Леві, Н. Кадана, М. Рідного, Б. Стойчича, А. Альберта, К. Йоланд. Крім виставок, у просторі планують проводити перформанси й дискусії.

У Берліні від 10 листопада працюватиме українська галерея сучасного мистецтва «Серпень». Перша експозиція – «Крізь полум'я». Вона об'єднала роботи шістьох митців. Це А. Волокітін, В. Підуст, М. Алексеєнко, В. Бевза, Р. Міхайлов та О. Золотар.

Музеї. Охорона культурної спадщини в Україні

Надзвичайний і Повноважний Посол Королівства Нідерланди в Україні Єннес де Мол 28 листопада взяв участь у відкритті виставки артефактів з колекції «Крим: золото й таємниці Чорного моря» у Скарбниці Національного музею історії України. Вони повернулись до України з Нідерландів.

У Музеї книги і друкарства України упродовж місяця діяла виставка «1932–1933 — 2014–2023». У рамках виставки було представлено частину Меморіально-освітньої приватної колекції Американсько-Української Ділової Ради (U.S. – Ukraine Business Council) «Голодомор: очима українських художників». До експозиції входять роботи митців, які самі чи їхні родичі пережили лихі часи Голодомору, зокрема авторські ліногравюри Миколи Бондаренка.

До Дня заснування ЮНЕСКО, що відзначається 16 листопада, в Національному заповіднику «Києво-Печерська лавра» розпочала роботу виставка

«Церковна дерев'яна архітектура. Збережена спадщина». До експозиції увійшли інформаційні стенди, опрацьовані Національним інститутом спадщини Міністерства культури та національної спадщини Польщі. На панелях було розміщено світлини дерев'яних церков з польського та українського регіонів Карпат, які 10 років тому поповнили список об'єктів Всесвітньої спадщини. На стендах також містилася інформація про сакральні споруди, які входять до переліку ЮНЕСКО, а саме: 8 дерев'яних церков України (Львівська, Івано-Франківська та Закарпатська області) та 8 дерев'яних церков Польщі (Малопольське та Підкарпатське воєводства). Виставка працювала 3–19 листопада на першому поверсі Великої лаврської дзвіниці.

У Дубні на Рівненщині перекрыли дах Великої синагоги – пам'ятки архітектури місцевого значення XVI століття. Роботи тривали протягом вересня-жовтня. Гроші на ремонт покрівлі надало некомерційне товариство збереження й охорони єврейських кладовищ в Європі з Франкфурта-на-Майні (Німеччина).

21 листопада у Запоріжжі, в Туристичному інформаційному центрі, відбулася презентація українсько-німецького видання «Fragile Heritage. Архітектурний модернізм Українського Півдня та Сходу: кінець 1950–1980-ті». Книгу реалізовано в результаті грантового проєкту від Департаменту культури і туризму Запорізької міської ради, який отримав фінансування від Українського культурного фонду, та в партнерстві з Державною науковою архітектурно-будівельною бібліотекою ім. В. Заболотного (м. Київ) та Баугауз-Інститутом історії та теорії архітектури і планування Університету Баугауз (м. Веймар).

За кордоном

15 листопада в штаб-квартирі Ради Європи у місті Страсбург розпочалася робота 12-го Пленарного засідання Керівного комітету з питань культури, спадщини та ландшафту Ради Європи (CDCPP). Під час засідання члени комітету, серед інших питань, обговорили імплементацію Декларації щодо агресії російської федерації проти України та Плану дій для України на 2023–2026 роки. Цей план спрямований на зміцнення стійкості українських державних установ, демократичного управління та захисту прав громадян. Вперше до документа було додано розділ «Культура, природа, спадщина», яка має на меті збереження та примноження культури та культурної спадщини, а також популяризацію культурної спадщини та розвитку культури та креативних індустрій.

28 листопада Національна комісія Естонської Республіки у справах ЮНЕСКО подала спільну заявку до ЮНЕСКО від імені інституцій пам'яті Естонії, Латвії, Литви, Польщі та України щодо номінування листів на бересті, надісланих з Сибіру в 1945 – 1965 роках політв'язнями чи депортованими з цих країн, до Списку документальної спадщини ЮНЕСКО «Пам'ять світу». Загалом до списку планують включити 148 документів, що зберігаються в 31 інституції пам'яті. Подання листів, що зберігаються у Національному музеї історії України у Другій світовій війні, Музеї тоталітарних режимів «Територія Терору» та Тернопільському обласному краєзнавчому музеї до Списку ЮНЕСКО – це результат співпраці Міністерства культури та інформаційної політики Укра-

їни та Міністерства закордонних справ України за сприяння Нацкомісії України у справах ЮНЕСКО.

Акція на підтримку України «Українській культурі нічим захищатися» розпочалася 28 листопада у Будинку сигнаторів Національного музею Литви. Збір коштів для українських музеїв триватиме до 26 грудня. На них закуплять обладнання для реставраторів Національного музею історії України та кількох інших музеїв. У презентації ініціативи взяли участь генеральна директорка Литовського національного музею Рута Качкуте, генеральна директорка Литовського національного радіо і телебачення і член правління Європейської мовної спілки Моніка Гарбачяускайте-Будрієне та засновник проекту «Сильні разом» Едмундас Якилайтис. У проєкті залучені 100 литовських музеїв. Під час акції відвідувачі та мешканці Литви можуть пожертвувати 5 євро, або зробити благодійний внесок на сайті Національного музею.

Експозиція «В епіцентрі бурі: модернізм в Україні 1900–1930-х років» від Національного художнього музею України 22 листопада стала виставкою року Apollo Magazine Awards 2023. В основі виставки українські роботи доби модернізму, які було евакуйовано з України через повномасштабну російську агресію. Твори експонували в Національному музеї Тіссена-Борнеміса в Мадриді (Іспанія), а потім у Музеї Людвіга в Кельні (Німеччина). Зараз і до 24 січня 2024 року виставку можна побачити в Королівському музеї образотворчого мистецтва Бельгії (Брюссель).

Посол України в Польщі Василь Зварич у рамках робочого візиту до Куявсько-Поморського воєводства урочисто відкрив 10-й ювілейний україномовний гід в Республіці Польща в Домі Миколи Коперника Окружного музею в Торуні.

Література В Україні

Українське медіа про книговидання «Читомо» назвало переможців премії за видатні досягнення у книговидавничій справі. Премію медіа заснувало за підтримки Німецької асоціації видавців і книгрозповсюджувачів, Франкфуртського книжкового ярмарку та Міністерства культури й медіа Німеччини. Церемонія нагородження відбулася 2 листопада у коворкінгу Generator. Переможців обрало журі Премії, яке складалося із семи українських і закордонних експертів у галузі книговидання та літератури. Серед них – представники як українських, так і міжнародних інституцій галузі. До складу журі увійшли, зокрема, Уям Блекер (Велика Британія) – вчений-славіст, перекладач української літератури, член журі Міжнародної Букерівської премії 2023; Гванца Джобава (Грузія) – віцепрезидентка Міжнародної асоціації видавців; Владка Купська (Німеччина – Чехія) – головна менеджерка Франкфуртського книжкового ярмарку з роботи з ринками Центральної і Східної Європи. Лауреатами премії стали у 3-х номінаціях представники від України. Під час церемонії вручили також Спеціальну відзнаку Франкфуртського книжкового ярмарку, яка, крім грошової нагороди, передбачає стендову участь у Франкфурті у 2024 році. Її відзначився видавець Олександр Савчук «за збереження культурної спадщини через локальну

історію і книжкові проєкти та повернення видатних імен, явищ та об'єктів у культурний дискурс України».

В Ірпені на Київщині відбувався IV Міжнародний фестиваль письменників-перекладачів «Кочурфест» за підтримки Ірпінської міської ради, Товариства Відважних, Європейської академії наук, мистецтв і літератури та видавництва «Саміт-книга». Захід було приурочено до 115-ї річниці від дня народження перекладача, літературознавця, громадського діяча Григорія Кочура. Фестиваль сприяє поширенню української літератури за кордоном, про що свідчили цьогорічні виступи зарубіжних гостей із Італії, Албанії, Франції, США й підготовлені ними видання, зокрема антології української поезії «Сонячні кларнети» в перекладах французькою (Д. Чистяк, К. Шоман), італійською (Л. Гаравалья, А. Тавані) й албанською (Є. Келменді), «Інтинський зошит» Г. П. Кочура англійською (Л. Коломієць, С. Буджак-Джоунс).

За підтримки проєкту Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) «Зміцнення громадської довіри в Україні» (UCBI) реалізувався мандрівний поетичний фестиваль Meridian. Цьогоріч щорічний фестиваль Meridian Czernowitz, не обмежився лише Чернівцями, де проводився у вересні. Одноійменна літературна корпорація поїхала туром містами українського Півдня у листопаді. До списку увійшли Одеса, Миколаїв, Херсон та Запоріжжя, де відбулися презентації книжок, які розповідають про війну, власне поетичні читання та публічні інтерв'ю з українськими письменниками.

За кордоном

З 22 до 26 листопада у Монреалі (Канада) тривав найбільший ярмарок франкомовної книги у Північній Америці – 46-й Монреальський книжковий салон (Salon du livre de Montréal 2023), на якому вдруге було представлено національний український стенд. Цьогоріч організатор українського стенда, Український клуб Монреалю (Club ukrainien de Montréal), представив близько сотні назв книжок, з них – понад 20 у перекладах французькою мовою. Стенд став можливий завдяки підтримці Посольства України у Канаді, Українського інституту книги та партнерів. Крім того, долучилися фінансово і місцеві депутати Квебеку у рамках провінційної програми підтримки волонтерської діяльності. Окрім книжок, український стенд також представляв виставку постерів з колекції #SupportUkrainePIC від клубу ілюстраторів Pictoric. Колекцію створено після початку повномасштабного вторгнення росії в Україну.

Європейський Союз та Україна взяли участь у Гвадалахарському міжнародному книжковому ярмарку в Мексиці як почесні гості під гаслом «Побудова союзу культур». ЄС на книжковому ярмарку представив понад 70 авторів із 27 держав-членів та України. На ярмарку діяла виставка «Дім після світанку», де було представлено твори 25 сучасних українських художників. Її кураторка – Наталія Маценко. 27 листопада на ярмарку відбулася панельна дискусія «Інший вірус: конфлікт в Україні та його геополітичні наслідки», де виступив український військовий фотограф-документаліст Євген Малолетка. Крім того, на ярмарку було відкрито виставку в Salón México II готелю Barceló Guadalajara, де продемонстровано хроніку початку вторгнення росії до України й те, як від цього по-

страждало українське населення. У літературній програмі фестивалю взяли участь Андрій Курков, Гаська Шиян та інші. 30 листопада в межах ярмарку відбулася презентація роману «Дім для Дома» Вікторії Амеліної.

3–5 листопада у міжнародному конгрес-центрі у Катовіце (Польща) тривав щорічний книжковий ярмарок. У заході взяли участь 8 видавництв з України: «Видавництво Старого Лева», «Час майстрів», «Artbooks», «Навчальна книга – Богдан», «Парасоля», «Тут», «Час змін Інформ» та «Каламар». Також відбулися зустрічі з українськими письменниками та презентації книг української тематики.

8 листопада у Відні (Австрія) розпочала роботу виставка-ярмарок «Buch Wien», на якій ряд заходів було присвячено Україні. Зокрема 9 листопада пройшла панельна дискусія «У пошуках України», під час якої було представлено дві нові книги: «Звільнений сфінкс – Ukrainica у Відні після Першої світової війни», видана у співпраці зі Львівським університетом під керівництвом професора Інституту славістики Віденського університету Алоїза Вольдана, та том «Галичина» антології «Повернення додому», виданий Австрійською бібліотекою у Дрогобичі та її директором Ярославом Лопушанським. Обидві публікації стали можливими за підтримки Офісу співробітництва ОeAD у Львові. 11 листопада відбулася панельна дискусія «Криваві землі – чи вирішить війна в Україні долю Європи?» за участі української поетеси та перекладачки Ганни Гнедкової, австрійського політолога Антона Пелінки та колишнього посла Великої Британії в Україні та Австрії Лі Тернера, а 12 листопада – розмова з українською письменницею Наталією Чайковською та представлення авторкою німецькомовного перекладу своєї книги «Порцелянова лялька».

22 листопада у Тбілісі відбулася презентація двомовної збірки віршів Тараса Шевченка «Думи мої...». Книга вийшла у видавництві Національної парламентської бібліотеки Грузії. З української на грузинську вірші переклав Рауль Чілачава – письменник, перекладач, літературознавець, лауреат Національної премії Грузії імені Шота Руставелі, заслужений діяч мистецтв України, академік грузинської Національної академії наук, почесний доктор Національної академії наук Латвії.

Україну вдруге було представлено на культурному заході «Ніч літератури», який пройшов 9–11 листопада в угорському місті Веспрем. У рамках українських літературних читань у виконанні угорського актора Левенте Хартманна прозвучав уривок твору С. Андрухович «Амадока». Загалом у цьогорічній «Ночі літератури» взяло участь 27 країн-членів угорського кластеру Мережі національних культурних інститутів ЄС (EUNIC). Представлення сучасної української літератури на заході стало можливим завдяки Посольству України та партнерам – Чеському центру м. Будапешт та угорському кластеру EUNIC.

Фундація української книги в Угорщині «UNABOOK» випустила в Будапешті повість «Три сходинок Голодомору» дитячої письменниці Еліни Заржицької. Книгу присвячено 90-м роковинам Голодомору 1932–1933 років в Україні. Це унікальне літературно-інклюзивне видання, що поєднує звичайний візуальний текст, рельєфно-крапковий шрифт Брайля і має електронний додаток – аудіоверсію книги. Двотомник видано у межах Міжнародного проєкту «Feel Europe українською».

Художнє оформлення виконали юні ілюстратори – вихованці Дніпропетровського обласного дитячо-юнацького кіноцентру «Веснянка». Повість видано за підтримки Посольства України в Угорщині, Товариства української культури в Угорщині, Столичного самоврядування українців в Угорщині, Самоврядування українців Ерду та Самоврядування українців Ференцвароша.

Бібліотеки В Україні

В Україні розпочалося створення Національної електронної бібліотеки України (НЕБУ). Фінансову підтримку проекту здійснює ЮНЕСКО у співпраці з Міжнародною федерацією бібліотечних асоціацій та установ (IFLA). У результаті створення НЕБУ запровадять централізовану систему довготривалого зберігання електронних документів, підвищать доступність до електронних документів для користувачів та підвищать захист об'єктів національного надбання. Очікується також підвищення ефективності роботи установ, що зберігають об'єкти національного надбання та впровадження єдиного підходу і прискорення процесів оцифрування об'єктів національного надбання на основі міжнародних стандартів. Наразі на етапі реалізації першого етапу проекту члени робочої групи вивчили досвід провідних зарубіжних бібліотек у створенні електронних бібліотек національного рівня в таких країнах, як Польща, Естонія, Латвія та Німеччина, підготували проєкт Концепції створення НЕБУ.

За кордоном

У рамках проєкту «Українська книжкова полицка», що реалізується під патронатом першої леді України Олени Зеленської, факультет українознавства Університету іноземних мов Ханкук у Сеулі (Південна Корея) отримав 60 книжок від Посольства України. Посол України в Польщі Василь Зварич відкрив українські книжкові полицки у Воєводській і міській публічній бібліотеці ім. Вітольда Белзи в Бидгощі та Воєводській публічній бібліотеці – Коперніканській Книгарні в Торуні. Відкриття «Української книжкової полицки» відбулося у Юрмальській центральній бібліотеці. Перша українська полицка з'явилася в Латинській Америці: в мексиканському місті Гвадалахара, у Публічній бібліотеці штату Халіско.

Посол України Руслан Німчинський відвідав Музей казки в Нікосії (Республіка Кіпр) та подарував бібліотеці музею українські дитячі книжки у рамках ініціативи першої леді України Олени Зеленської «Українським дітям – українську книгу».

Благодійність В Україні

У Будинку художника в Києві відкрилася виставка картин чотирьох українських митців – Катерини Липовки, Сергія Сметанкіна, Юрія Бандери та Святослава Скоробогатова, чиї роботи були використані поштою Італії для створення марок у межах благодійного проєкту на підтримку України. У межах конкурсу італійська сторона обрала чотирьох переможців. Зокрема, церкви сто-

лиці проілюструвала робота Катерини Липовки «Київ. Простір варіантів», а Одеський порт – картина Святослава Скоробогатова «Весняна гавань». Водночас Сергій Сметанкін зобразив Маріупольський драматичний театр, а Юрій Бандера – центральну площу Львова у роботі «Львівський захід».

11 листопада грузинська співачка та композиторка Ніно Катамадзе відвідала Київ на запрошення засновниці проєкту «Перемога Гідності» БФ «Відкрита музика міста» Марії Дідковської. Грузинська співачка стала гостею закритого благодійного аукціону. Всі кошти з заходу буде спрямовано на підтримку Головного військового клінічного госпіталю.

Американський фолк-нойз виконавець Emperor X (сольний проєкт Чеда Матені) провів благодійний тур містами України (Львів, Тернопіль, Хмельницький, Київ, Одеса, Кременчук, Харків), аби зібрати кошти для фонду Musicians Defend Ukraine. Разом із ним на одній сцені виступив київський емо-рок гурт Re-read.

За кордоном

У листопаді тривав світовий тур українського музичного гурту «Антитіла», мета якого – зібрати пів мільйона доларів для закупівлі 10 тисяч військових аптечок ІФАК. Після США та Канади Гурт продовжив тур Європою (Аліканте, Барселона (Іспанія), Дублін (Ірландія), Манчестер, Лондон, Единбург (Велика Британія)).

Переможці Євробачення-2022 гурт Kalush Orchestra 20 жовтня розпочав великий концертний тур у найбільших містах США та Канади, де продовжив збирати кошти для допомоги Україні.

Декоративно-вжиткове мистецтво

За кордоном

На літературному факультеті Стамбульського університету (Стамбул, Туреччина) відбувся «Вишиваний майстер-клас». Студенти, викладачі та гості заходу ознайомились із особливостями культури України, зокрема з техніками традиційної вишивки, регіональними особливостями вишиванок та різновидами вишитих рушників й інших побутових речей.

Побратимство

Канадське місто Вінніпег стало містом-побратимом Львова. Угоду підписали мери обох міст: Скот Гілінгем і Андрій Садовий.

Київ і Брюссель тепер міста-побратими. На Київському інвестиційному форумі, який проходив 16 листопада у Брюсселі, мер Києва Віталій Кличко і Філіп Клоз підписали угоду про співпрацю двох міст.

Матеріал підготувала

Ю. М. Темненко,
провідний редактор сектору ДЗК
відділу НАУІ Інформцентру
з питань культури та мистецтва

Комп'ютерне опрацювання та редагування ***І. Г. Піленко***

Формат 60x84/16. Умовн. друк. арк. 1,63. Б/т. Зам. 1. Безплатно

НБУ імені Ярослава Мудрого, Київ-1, Грушевського, 1. Тел. 278–85–12